

بسمه تعالی

عنوان مقاله

مسئولیت های خانوادگی حضرت فاطمه (علیها سلام)

استاد راهنما

سرکار خانم سمیه معینی فر

تهیه و تنظیم

زینب سعیدی^۱

بهمن ۹۶

چکیده

الگو برداری از زندگی حضرت فاطمه (علیها سلام) بهترین راه برای رسیدن به خانواده آرمانی است و هر قدر تلاش کنیم با مسئولیت های خانوادگی حضرت آشنا شویم و آنها را در هدایت خانواده به کار گیریم، به رستگاری نزدیک تر شده ایم.

فاطمه (علیها سلام) اسوه حسنه برترین عالم و سرور زنان اهل بهشت است و شخصیت وجود مقدس این بانوی بزرگوار در همه زمینه هایشان گسترده می باشد ، که هر زبانی از بیانش و هر قلمی از توصیفش عاجز است.

در مقام مادری بهترین مادر ، در جایگاه همسری بهترین همسر ، حامی ولایت همراه امامت ، بهترین مربی و پرورش دهنده فرزند و بهترین مسئول خانه و خانواده در ایجاد فضای معنوی مناسب برای رشد و بالندگی می باشد که الگوی تمام جهانیان است.

^۱. طلبه پایه سه، مدرسه علمیه الزهرا (سلام الله علیها) شهرستان آزادشهر

در این پژوهش سعی شده است تا با بهره گیری از منابع معتبر به بررسی مسئولیت های خانوادگی حضرت فاطمه (علیها سلام) پرداخته شود و تلاش شده است که به این سوال پاسخ داده شود ، مسئولیت های خانوادگی حضرت زهرا (علیها سلام) چیست؟

با توجه به اینکه درباره زندگی آن حضرت بسیاری از نویسندگان به نوشتن کتاب و اثر پرداخته اند ، ولی هنوز شخصیت و جایگاه حضرت آن طور که باید و شاید بیان نشده است.

روش مطالعه اسنادی است و داده های مورد نظر را با استفاده از کتب موجود در کتابخانه ها و فیش برداری از آنها و همچنین استفاده از مقالات ارائه شده در این زمینه ارائه دادیم.

واژگان کلیدی عبارت اند از : خانواده ، مسئولیت ، حضرت فاطمه (علیها سلام)

خانواده در اسلام از قداست ویژه ای برخوردار است و بر تشکیل آن تاکید فراوان شده ، و نقش سازنده خانواده در رشد و تربیت انسانها و تاثیر گذاری آن بر جامعه اهمیت آن را دو چندان می کند و طبیعی است که یک خانواده اسلامی مسئولیت مهمی را در امر خانه و خانواده بر عهده دارد و چگونه زیستن و معاشرت کردن با همسر و فرزندان و سامان بخشی به امور خانه و خانواده یکی از موارد مهم و اساسی در زندگی خانوادگی به شمار می رود.

هر خانواده اسلامی در این زمینه می تواند از مسائل درس آموز حیات فاطمه (علیها سلام) و مسئولیت های خانوادگی او از قبیل همسر داری و خانه داری او الگوبرداری کند ، و اگر به تاریخ زندگی بزرگ بانوی اسلام فاطمه زهرا (علیها سلام) مراجعه کنیم ، می بینیم یک اسوه حسنه و الگوی بی نظیر برای بانوان در هر عصر و زمانی می باشد.

دانشمندان و محققان صدها کتاب و نوشته درباره فضایل و مناقب حضرت به چاپ رسانده اند ، از جمله در کتاب سیره فاطمی به فضایل حضرت از جمله مسئولیت های خانوادگی ایشان اشاره شده است که این نوشتهها هر یک برگی است از دفتر جاودان سیره مبارکه آن حضرت که ر مولف و نویسنده ای به قدر دانش و توان خود آن را درک کرده است.

شخصیت و مقام و منزلت حضرت زهرا (علیها سلام) خود بیانگر بجمی از آیات و روایات قرآن کریم و عملکرد وی در همه عرصه ها خانوادگی ، اجتماعی و سیاسی به عنوان سند و مدرکی برای تایید مفاهیم و معارف دینی می باشد.

بر این اساس در ساختار این مقاله سعی شده است به مواردی از قبیل : مفهوم شناسی مسئولیت حضرت زهرا (علیها سلام) و در ادامه مختصری به ماجرای ولادت و ازدواج حضرت و در پایان به مسئولیت های خانوادگی حضرت به طور خلاصه پرداخته شود.

مفهوم شناسی

مسئولیت در لغت : یعنی مسئول بودن ، کسی که از او سوال کنند ، سوال شده ، پرسیده شده.

مسئولیت در اصطلاح : کسی که انجام امری یا سرپرستی جایی را بر عهده دارد و از حسن اجرا یا عدم اجرای آن از او سوال و مواخذه کنند.(دهخدا)

خانواده در لغت : خاندان ، دودمان ، تبار ، اهل خانه ، اهل بیت ، قبیله بزرگ و مشهور ، طایفه نامدار.

خانواده در اصطلاح : گاه به گروهی از افرادی که روابط "زن و شوهری" یا "پدر، مادر، فرزندی" میانشان وجود دارد ، اطلاق می شود. گاه مفهومی از یک گروه اجتماعی محدود را دربر دارد که افرادش با روابط گوناگون که لزوماً روابط خویشاوندی نیست به یکدیگر مربوطند.(معین، ۱۴۹، ۱۳۶۸)

زندگی در لغت : به معنای حیات ، محیا ، حیوان ، نقیض ، زندگی مقابل مردگی.

زندگی در اصطلاح : صفتی است که مختص حس و حرکت است.

فاطمه در لغت : فاطمه وصفی است از مصدر فطم و فطم در زبان عربی به معنی بریدن ، قطع کردن و جدا شدن است.(دهخدا، ج ۱۱۹۱، ۱۳۹۰، ۲)

فاطمه در اصطلاح : فاطمه دختر حضرت محمد (صل الله علیه و آله) ملقب به زهرا (به عربی فاطمة الزهرا) متولد ۲۰ جمادی الثانی ، بین ۳۵ تا ۴۵ عامل الفیل برابر ۱۸ تا ۸ پیش از هجرت در مکه در گذشت، ۱۳ جمادی الاول یا ۳ جمادی الثانی ۱۱ هجری قمری در مدینه)، دختر محمد و خدیجه ، همسر علی بن ابی طالب ، مادر حسن بن علی و حسین بن علی.(زبیدی، ج ۹، ۱۳۹۰، ۱)

۱- ولادت حضرت زهرا (علیها سلام)

حضرت فاطمه زهرا (علیها سلام) در روز ۲۰ جمادی الثانی جهان را به نور وجودش روشن نمود، که البته در سال تولد آن بانوی بزرگوار اختلاف است؛ عالمان و محدثان شیعه به پیروی از پیشوایان معصوم (علیها سلام) سال پنجم بعثت و برخی سال دوم بعثت را برگزیده اند، گروهی از محدثان و مورخان اهل سنت نیز تولد آن بانو را پس از بعثت نقل نموده اند.

دانشمندان بر این باورند که انسان بسیاری صفات و ویژگی های پدر و مادر خود را از آنان به ارث می برد و پدر و مادر در شخصیت فرزند نقش موثر دارند و بر رشد یا تکامل یا سقوط و بدبختی او اثر می گذارند.

به جاست که در زندگی سراسر افتخار پدر و مادر آن بانوی بزرگوار تامل شود تا برخی از ابعاد عظمت و شکوه شخصیت آن حضرت روشن گردد.

به دلیل گستردگی بحث، تنها به این نکته اکتفا می کنیم که در عالم هستی، از نظر وراثت، بانویی با حضرت فاطمه زهرا (علیها سلام) برابر نبوده و نخواهد بود.

پدر بزرگوارش عصاره عالم خلقت، برترین، پاک ترین، با شرافت ترین، مخلوق آفریدگار جهان، خاتم پیامبران و سالار رسولان و برگزیده انسان ها، حضرت محمد (صل الله علیه و آله) است؛ همان انسان کامل و برتری که خداوند تمام موجودات را به یمن وجود شریف او آفرید و به وسیله آن حضرت انسان ها را هدایت و رستگار نمود.

پیامبر آنچنان شخصیت والا و بزرگواری است که بحث پیرامون حضرتش از عهده ما خارج است و با این چند سطر نمی توان پیرامون مقام والایش سخن گفت، همچنان که اقیانوس ها را هیچگاه نمی توان با ظرف کوچکی پیمانه نمود.

هیچ زن و مردی نمی توانند ادعا کنند که مقام حضرت امیرالمومنین (علیه السلام) و حضرت زهرا (علیها سلام) را دارند که هرگز نخواهند داشت، با این حال این دو بزرگوار کار خانه می کردند و با همدیگر تعامل در کارها داشتند. (احمد خاتمی، ۱۱۸، ۱۳۹۵)

یکی از عوامل شادابی و تکام خانواده ها، تعیین حدود مسئولیت افراد در خانواده است. با تقسیم کار، عدالت اجتماعی در محیط کوچک خانواده سعادت می آفریند و زن را از دخالت در اموری که سزاوار نیست باز می دارد.

امام باقر فرمود: «حضرت فاطمه (علیها سلام) کارهای منزل را با حضرت علی (علیه السلام) این گونه تقسیم کرد که خمیر کردن، آرد و نان پختن، تمیز کردن و جارو زدن خانه به عهده ایشان باشد و کارهای بیرون منزل از قبیل جمع آوری هیزم، تهیه مواد اولیه غذایی بر عهده علی (علیه السلام) باشد». (محمد دشتی، ۱۴۸، ۱۳۸۸)

۲-۴- تبیین ارزش خانه داری

در ارزش معنوی زحماتی که زن در خانه می کشد همین بس که در روایت آمده: «زنی که به خاطر اصلاح امور منزل شیئی را ثانیه ای جا به جا کند خداوند به او نظر رحمت می کند و کسی که خدا به او نظر رحمت کند دیگر عذابش نمی کند». (محمد بن علی، ۴۱۱، ۱۳۷۶)

طبق تقسیم بندی حضرت رسول (صل الله علیه و آله)، فاطمه (علیها سلام) کارهای درون منزل از قبیل آشپزی و نظافت منزل را انجام می داد.

۳-۴- ارزش ها

اگر زن کارهای منزل را خودش انجام دهد و هم زمان در منزل از کودکان نگهداری کند، حضور و وجود او در کنار فرزندان و بازی کردن با آنها دنیای عاطفه و آموزش مسائل عاطفی را به همراه دارد، پس کار و حضور زن در منزل علاوه بر ارزش ریالی، ارزش عاطفی که سرمایه ارزشمندی جهت رشد و تعالی فرزندان هست نیز دارد. حضرت زهرا (علیها سلام) در ضمن انجام کارهای خانه، با فرزندان بازی می کرد و غیر مستقیم آنها را آموزش می داد. (محمد بن علی، ۴۳۱، ق)

اگر زن در خانه حضور داشته باشد و خودش به تهیه غذا و تنقلات مانند شیرینی، کیک، مربا و ... بپردازد، علاوه بر ارزش ریالی و آموزشی به دلیل استفاده از مواد سالم و تازه و رعایت بهداشت در شست و شوی سبزی و استفاده از مواد طبیعی و پرهیز از افزودنی ها در بهداشت و سلامت همه اعضای خانواده بسیار موثر است. بیهوده نیست که پیامبر اسلام (صل الله علیه و آله) به کارهای خانه ارزش فوق العاده می دهند. (محمد نوری طبرسی، مشترک الوسائل، ۲۵۴، ۱۴۰۸)

حامل آنکه زن مسلمان می تواند در عین خانه داری که بسیار شغل شریف و ارزشمندی است به کسب علم و معرفت آموختن هنرها و مهارت ها بپردازد تا با مدیریت آگاهانه و ماهرانه نقش مهم همسری و مادری و تربیت فرزندان سعادت دنیا و آخرت نائل شود.

نتیجه گیری

بیان فضایل و مناقب حضرا زهرا (علیها سلام) از طریق مطالعه آثار است هر چیز مختصر برای ما ناشناخته نیست و یکی از فضایل حضرت اشاره به مسئولیت های خانوادگی ایشان از قبیل:

داری، همسر داری، فرزند داری و تربیت صحیح آنها می باشد که اینبانوی بزرگوار اسلام به خوبی و شایستگی این مسئولیت ها را به عهدگرفته و برای نسل ها از خویش به ارمغان گذاشته است.

حضرت زهرا (علیها سلام) علاوه بر مسئولیت خانه و خانواده در همه عرصه های فرهنگی ، اجتماعی و سیاسی الگو و اسوه جهانیان می باشد.

امید است با انتخاب این اسوه حسنه و الگوی کامل در جهات کمال و سعادت در دنیا و آخرت گام برداریم.

پایان

منابع

- ۱- ابن هشام ، ج ۲ ، ۱۳۵۵ق.
- ۲- احمدی ، حبیب الله ، فاطمه الگوی زندگی ، انتشارات ناطق ، ۱۳۸۰.
- ۳- امیر محمودی ، محمدعلی ، سیری بر کمالات حضرت زهرا (علیها سلام) ، انتشارات مشهد ، ۱۳۸۴.
- ۴- حسینی ، سیده زبیده ، جایگاه و شخصیت حضرت فاطمه از دیدگاه علما اهل سنت و منابع روایی، ۱۳۹۶.
- ۵- حکیم ، سید منذر ، درس نامه زندگی و سیره حضرت زهرا (علیها سلام) ، مرکز نشر هاجر ، ۱۳۹۳.
- ۶- خاتمی ، سید احمد ، سیره فاطمی ، چ ۳ ، قم ، ۱۳۹۵.
- ۷- داوودی ، سعید ، بانوی بهشتی در عرصه ها و ظهور ، انتشارات امام علی (علیه السلام) ، ۱۳۹۲.
- ۸- دشتی ، محمد ، فرهنگ سخنان حضرت فاطمه زهرا (علیها سلام) ، تهران ، ۱۳۸۸.
- ۹- دهخدا ، علی اکبر ، فرهنگ دهخدا ، تهران ، ۱۳۹۰.
- ۱۰- رجبی ، ملیحه ، مقاله سیره فاطمه زهرا (علیها سلام) درخشنده ، ۱۳۸۵.
- ۱۱- زبیدی ، ناصر ، الگوی برتر زهراى اطهر ، موسسه فرهنگى هنرى ولايت ، ۱۳۹۰.
- ۱۲- سعادت پرور ، علی ، جلوه نور ، چ ۲ ، شرکت انتشارات احیا و کتاب ، تهران ، ۱۳۸۰.
- ۱۳- سعیدی ، فاطمه ، مقاله حضرت فاطمه الگو برای زنان مسلمان ، ۱۳۹۶.
- ۱۴- سیدی ، حسین ، خاطر نازک گل ، دفتر نشر عارف ، چ ۳ ، ۱۳۹۴.
- ۱۵- صدوق ، ابن بابویه ، تهران ، ۱۳۷۶.
- ۱۶- معین ، محمد ، فرهنگ معین ، قم ، ۱۳۶۸.

- ۱۷- محمد بن علی ، ابن شهر آشوب ، مناقب آل ابی طالب ، قم ، ۱۴۳۱ق.
- ۱۸- نوری طبرسی ، حسین بن علی ، مستدرک الوسائل ، بیروت ، آل البيت ، ج ۱۴ ، ۱۴۰۸.
- ۱۹- یزدی اسماعیلی ، عباس ، امام فضیلت ها ، انتشارات مسجد جمکران ، ۱۳۸۵.